

UNAVENI Z ARCHIVNÍ MOCI

Členy výzkumného týmu NAKI příjemně překvapilo, když se dozvěděli, že Kancelář Kreativní Evropa – MEDIA spolu s Národním filmovým archivem (NFA) pořádají 26.5. 2015 v Městské knihovně v Praze setkání významných osobností evropského archivnictví pod názvem *Seminář Archivní film dnes* a že k účasti na této konferenci jsou zváni i zástupci tuzemského výzkumného projektu NAKI zabývajícího se digitalizací národního filmového fondu, který řeší AMU ve spolupráci s širokým týmem odborníků z ČVUT a dalšími externími spolupracovníky. Neprodleně podali přihlášku s anotací příspěvku na téma *Systém posouzení obrazových rozdílů v digitální kinematografii*, týkající se kvality zpřístupňování digitálního obrazu pořízeného ze starých archivních filmů.

Jak nepříjemné bylo překvapení vzápětí, když se ukázalo, že takové vystoupení na mezinárodní konferenci pořádané v Praze není žádoucí. Odborníci řešitelského týmu tedy navštívili seminář jako pouzí pozorovatelé a čekali, co jim evropští lídři filmového archivnictví přinesou, jaké pozitivní příklady z praxe představí, co dalšího budou s českou odbornou obcí sdílet. Očekávali, že se dozví něco konkrétního o koncepcích digitalizace v dalších evropských zemích a o řešení tohoto ožehavého problému v kinematografii.

Prvotní zklamání pramenící z dodatečného odmítnutí účasti českých expertů v panelu, které organizátoři zdůvodnili poskytnutím většího prostoru zahraničním účastníkům, (na prezentování domácího výzkumu týkajícího se tématu konference a o výměnu zkušeností zájem neměli), bylo na místě samém vystřídáno málo povzbudivým zjištěním, že naprostá většina panelistů akcentuje zejména poněkud sebestředné motivy, kuriozity z fungování jejich domovských institucí, nebo téma konečného zpřístupnění - předvádění výsledků digitalizace navenek. Na téma metod jak digitalizovat, abychom dospěli k optimálním výsledkům se nedostalo. Příspěvky zahraničních hostů pro domácí publikum tak značně ztratily na atraktivnosti. Snad některé z nich budou vhodnou inspirací do budoucna, ale tak daleko ještě nejsme. Nás teď mnohem akutněji trápí zcela jiné problémy.

Jako zarážející se jevil poněkud elitářský přístup některých panelistů, když jsme slyšeli o pouze selektivním zpřístupňování archivních filmů v rámci kurátorského výběru, jak se o tom zmínil např. Alejandro Bachmann, z Österreichisches Filmmuseum. Přesto i od něj zaznělo přinejmenším uznání, že filmy je třeba ukazovat jako svébytné umělecké artefakty, že kinematografie je víc než pouhé obrázky a že koneckonců velice komplexní audiovizuální díla nesou především autorská poselství. Proti tomu teze italské

reprezentantky (Luisa Comencini, Fondazione Cineteca Italiana) o údajném nynějším otevření „útrobu“ tamního archivu (...), aby se veřejnost mohla podívat, jak se vše dělá...) v jejím, jinak naprosto obecném a povrchním vystoupení, byly celkem povzbudivé. Kéž by si její teze o otevřenosti archivů naše národní filmová archivní instituce vzala k srdci.

Osvěžujícím dojmem v dopoledním bloku, mezi teoretizujícími úvahami o kurátorském přístupu ke zpřístupňování filmů, působilo alespoň vystoupení praktika Macieje Molewskeho (all DOTS Polsko, dříve ředitel Cyfrowe Repozytorium Filmowe), pod jehož organizačním vedením se v uplynulých letech restaurovala značná část filmového dědictví našich severních sousedů. Snad z mozaiky jeho varovných postřehů byla přítomnými dostatečně zaznamenána zásadní sdělení, že bez účasti filmařů nelze filmy úspěšně restaurovat. Restaurování bez autorského i technologicky poučeného dohledu končí divokou interpretací a nízkou kvalitou digitalizace! I v soukromém rozhovoru po jeho panelovém vystoupení pan Molewski znovu potvrdil, že bez spoluúčasti původních tvůrců-filmařů, si dosažení autenticity digitalizovaného filmového díla nedovede vůbec představit.

Z premisy, že k opětovnému pozdvižení archivního materiálu na úroveň atraktivního kinematografického představení je jeho kvalifikované restaurování nezbytné, přitom vycházeli i ostatní panelisté celkem automaticky. Zcela konkrétně mj. Malgorzata Tusk ve svém jinak poněkud excentrickém vystoupení, které v závěru utopila rozvíjením poměrně marginálních podrobností o multimediálně vybaveném prezentačním vozidle - jakémsi polském „Zemáku“.

Jinak bohužel z pohledu odborníků na digitalizaci nelze říci, že by v dalších dvou blocích v průběhu dne zaznělo něco zajímavého a zaznamenáníhodného. Vesměs přetrvávalo stýskání si na finanční nepořádek, meze projektového rozpočtování na úkor koncepčně strukturálního a dlouhodobého přístupu, nekonceptnost, nejednotnost vizí a jejich řešení na půdě evropských archivů, které údajně přistupují k problémům každý podle svého. V rámci převládajícího

diskursu (zpřístupňování archivních filmů) samotná cesta, jak staré filmy z archivů přivést zpět k divákům, nebyla v mnoha příspěvcích kloudně anebo raději vůbec prezentována. Slyšeli jsme občas chlubení se úzce vymezenými úspěchy jakýchsi pokusů, nebo stýskání si z vytracené počáteční energie jednotlivě vzniklých projektů, kterým po čase došly peníze, a proto se jejich pokračování již nerealizovalo. Nechyběly ani prezentace, které se tématu semináře týkaly jen velmi vzdáleně.

Příznačné bylo, že zástupci pořádajícího NFA (Michal Bregant a Anna Batistová) se v panelu neodvážili přednést ani jediný věcný příspěvek, jejich vystoupení se omezilo pouze na úvodní zdravici a poděkování. Roli hostitele a moderátora místo nich občas zdatně plnil zástupce domácího ministerstva kultury Alexander Michailidis. Projevy pracovnice NFA v závěrečné diskuzi (zejména vedle Martina Koerbera z Deutsche Kinemathek, Německo, a

Larse Gaustada z Nasjonalbiblioteket, Norsko) mohly na řadu přítomných působit nejistě a možná až nekompetentně. Na unavených tvářích diskutujících panelistů a na množství účastníků závěrečné debaty je vidět, že archivní svět potřebuje změnu. Po celý den jsme téměř nezaslechli slovní spojení *autoři filmů*. Případně něco o možnostech propojení takzvané živé kinematografie s tou archivní. Jakoby se v archivech řešil nějaký „jiný problém“, než ten, který od nich kulturní veřejnost očekává.

Co máme na mysli? Předně to, že se historicky významné filmy dají dnes digitálně restaurovat do podoby, která autenticky (rozumějme prostřednictvím odborného restaurátorského odhadu) přiblíží vzhled filmu, jeho umělecký účín a divácký zážitek k premiérovému představení filmu. Tím se umožní setkání diváků s původním autorským konceptem a poselstvím filmu, pro který byl natočen. Již máme za sebou nemálo zkušeností, kdy starý archivní film „ožil“, diváci jej i po letech hltali s nadšením a obdivem, protože po tak dlouhé době mohli zase vnímat v úplnosti jeho umělecké sdělení. Restaurování filmového obrazu je velmi účinné, stejně tak jako filmový obraz sám. Proto lze filmový obraz velmi poškodit nekorektní digitalizací, nebo interpretací obrazu způsobenou zestárnutím tonálních, barevných i fyzických parametrů filmové kopie. Jen úplný ignorant nebo nevzdělanec může uvažovat o tom, že stačí, jsou-li „vidět herci“ a že kvalita obrazu a charakter reprodukováného zvuku nejsou důležité.

Tým řešitelů projektu NAKI AMU + foto Martin Vadas